

Criminologie en repressie in Latijns-Amerika

Na vele doodsb bedreigingen te hebben gekregen, werden op enkele weken tijd Guillermo Monzón Paz en Jorge Palacios Mota, advocaten en professoren in strafrecht en criminologie aan de San Carlos Universiteit, in de straten van Guatemala met meerdere machinegeweren neergeschoten.

Hun landgenoot, collega en vriend, Jorge E. Torrez Lezama, heeft meer geluk gehad. Hij kreeg eveneens doodsb bedreigingen en werd in 1977 zwaar gewond bij een "verkeersongeval" veroorzaakt door een "niet te identificeren" wagen. Jorge E. werd verplicht uit te wijken naar Costa Rica, waar hij thans in betrekkelijke zekerheid leeft.

Atilio Ramirez Amaya, vrederechter in Salvador, werd in maart 1980 belast met het onderzoek van de moord op Monseigneur Romero. Vier dagen na de moord werd Atilio thuis slachtoffer van een aanslag. Hij ontsnapte net aan de dood. Hij moest toen eveneens de pijnlijke weg van de ballingschap kiezen. Een van ons heeft hem ontmoet in juli laatstleden in San José (Costa Rica). Hij was 15 kg vermagerd en was niet herkenbaar.

Guillermo, Jorge Palacios, Jorge Torres en Atilio hadden, onder vele andere, één ding gemeenschappelijk. Zij maakten deel uit van een groep Zuid-amerikaanse criminologen die zich, onder auspiciën van het Internationaal Centrum voor Vergelijkende Criminologie en van de leiding van het Criminologisch Instituut van de Universiteit van Zulia (Maracaibo Venezuela), ten doel stelt een authentieke Latijns-Amerikaanse criminologie te ontwikkelen, die wordt verwezenlijkt door Zuid Amerikanen en die beantwoordt aan de werkelijke noden van Latijns-Amerika op dit gebied. Deze groep van onderzoekers, opgericht na het XXIIIe Internationaal Congres voor Criminologie te Maracaibo (Venezuela), kwam jaarlijks bijeen in verschillende landen van het continent, met het doel om voor Latijns-Amerika belangrijke thema's te onderzoeken. Op deze manier werd gedurende 3 jaar een belangrijke onderzoeksbijdrage geleverd over het geweld – met name het geïnstitutionaliseerde geweld – in de vorm van seminars die plaats vonden te Quito (1976), Lima (1977) en Bogotá (1978). Een tweede onderzoek over "white collar" – criminaliteit is nog steeds aan de gang – en werd besproken op bijeenkomsten te Bogotá (1978), Rio (1979) en Valence, Venezuela (1980). Deze groep neemt trouwens eveneens deel aan gelijkaardige andere manifestaties, zoals de seminars vergelijkende criminologie voor de regio van de Caraïben, die werden gehouden te Guadeloupe (1975), San José, Costa Rica (1978) en Puerto la Cruz, Venezuela (1980).

Deze bijeenkomsten, evenals de arbeid die eruit voortvloeit, worden gekenmerkt door de wil om het armoedige, ja zelfs folkloristische beeld dat reeds lang het handelsmerk is van de Latijns-Amerikaanse criminologie in de

ogen van de wereld, radicaal te veranderen, dank zij hun onafhankelijkheid tegenover welke publieke of particuliere, nationale of internationale instantie, ook, en dankzij een grondige inspanning voor intellectuele gestrengheid en voor zelfkritiek, in een geest van solidariteit en verdraagzaamheid. Hierop doelde Guillermo Monzon bij de afsluiting van het laatste seminarie van Puerto la Cruz (april 1980) met de mooie woorden van Manuel González Prado: "Mensen van een verschillende nationaliteit maar met dezelfde gevoelens en verzuchtingen zijn als wouden met reuzebomen. Hun stammen zijn gescheiden maar hun wortels en hun kruinen kruisen elkaar; zij verenigen zich in het diepste en het hoogste.

Doordat wij het voorrecht hadden deel te nemen aan de geboorte van deze nieuwe Latijns-Amerikaanse criminologie, en de grote moeilijkheden van onderneming kennen, willen we met overtuiging – het is helaas onze enige mogelijke actie – deze moorden bekendmaken, deze repressie waarvan onze Latijns-Amerikaanse collega's slachtoffer waren en nog steeds zijn. Wij willen eveneens dat criminologen en juristen uit heel de wereld van deze verschrikkingen op de hoogte zijn en zich bij onze verontwaardiging aansluiten. Het is onnodig de tragische situatie waaronder sinds lang een groot aantal Latijns-Amerikaanse landen gebukt gaan te herhalen; zij is voldoende bekend. Laten we ons beperken tot het noemen van volgende feiten, die voor zichzelf spreken.

Guatemala

- 65 miljoen inwoners : 81 % van de kinderen bereiken niet de leeftijd van 5 jaar (81 % van hen die overleven lijden aan ondervoeding); de gemiddelde leeftijdsgrens is 41 jaar; 65 % van de bevolking is analfabeet; 1 % van de bevolking beheert 80 % van de grond die het meest geschikt is voor de landbouw; 20 % van de actieve bevolking is werkloos.
- Ongeveer 50.000 mensen werden vermoord sinds de militairen aan de macht kwamen in 1954 (volgens Amnesty International werden tussen 1966 en 1976 meer dan 20.000 mensen gedood door het leger en de veiligheidsdiensten, evenals door het Escader van de Dood).
- Een dertigtal professoren van de universiteit van San Carlos werden in de loop van de laatste 5 jaar om politieke redenen vermoord.
- Na de belangrijke ontdekking van olie en nikkel werden de plaatselijke bewoners verjaagd van hun gronden – die ze reeds sinds onheugelijke tijden bezitten – en verdreven naar de bergen ; onder de nieuwe eigenaars zijn de huidige president en verscheidene generaals van de Junta.
- Het is publiek gekend dat het hoofd van de Nationale Politie evenals de Minister van Binnenlandse Zaken en Defensie te maken hebben met de oprichting en de activiteiten van het Escader van de Dood, vroeger bekend onder de naam *Mano Blanca* (de witte hand) en nu ook *Ejército Secreto Anticomunista* (Geheim anticommunistisch leger) genoemd.
- Na reeds vele veroordelingen door diverse internationale organen heeft het Amerikaans State Department het huidig politiek bewind van Guatemala geplaatst onder de regimes "van een extreme wreedheid".

- Een klein land met 5 miljoen inwoners die het moeten stellen met : een gemiddeld salaris van 2 dollar per dag, 120 % inflatie per jaar, 50 % werkloosheid, 40 % analfabeten, een miljoen vluchtelingen terwijl de 14 beroemde "families" over 85 % van de vruchtbare grond beschikken. Daarnaast beheren deze ook het transport, de industrie, het bankwezen en de energievoorziening. Door middel van een militaire dictatuur laten ze hun macht gelden en dit gedurende reeds meer dan een halve eeuw.
- In januari 1932 werden 15.000 opstandige boeren in de streek Izalco vermoord door het leger.
- In maart 1980 werd Mgr. Romero vermoord nadat hij een mis had opgedragen in een kapel. 's Morgens liet hij zijn homilie over de radio uitzenden waarin hij aan de soldaten vroeg niet te gehoorzamen aan "immorele" orders (Deze homilie werd door de Junta beschouwd als een misdaad). Het onderzoek van deze zaak werd aan onze vriend Atilio toevertrouwd. Hij stelde de medeplichtigheid vast van sommige hoog geplaatste politieke figuren in deze moord. Op de dag van de begrafenis van de Aartsbisschop van San Salvador hebben de veiligheidsdiensten in de menigte geschoten. Hierbij vielen er 40 doden en meer dan 300 gewonden.
- Sinds ongeveer 2 jaar heeft de burgeroorlog in San Salvador de dood veroorzaakt van meer dan 10.000 personen (gemiddeld 30 slachtoffers per dag), waarvan de helft boeren, arbeiders, studenten en professoren waren.
- Het Bestendig Tribunaal der Volkeren, een internationaal orgaan dat morele druk uitoefent, kwam bijeen te Mexico in februari '81. Het heeft documenten en getuigenissen bekend gemaakt, die de verantwoordelijken voor het merendeel der doden in 1980 identificeren; het gaat om het Nationaal leger (80 %), de Nationale Politie, de Nationale Orde, de groep Orde, het Escader van de Dood, enz. Deze documenten en getuigenissen wijzen ook op de medeverantwoordelijkheid in deze slachtpartijen van de Junta die thans het bewind voert.

Deze feiten en cijfers vormen slechts het meest zichtbare en "opvallende" deel van de werkelijkheid in deze twee Latijns-Amerikaanse landen. Wij hebben de folteringen, de verbanningen, de laster, de doodsbedreigingen, de verdrukking, het napalm-gebruik, de onwettige aankondigingen, de verkrachtingen en andere wreedheden nog buiten bespreking gelaten. Geen enkele regering, geen enkele verantwoordelijke overheid mag vandaag verder onwetend blijven van wat zich afspeelt in meerdere Latijns-Amerikaanse landen zonder een ernstige verantwoordelijkheid te dragen voor de geschiedenis. De criminoloog en de jurist kunnen evenmin ontkennen dat deze misdaden het aantal moorden, kwetsuren en andere overtredingen van "gemeen recht", dikwijls honderden keren overschrijden.

Het is uiterst gevaarlijk criminologie te beoefenen in Latijns-Amerika. Wat ons betreft, zijn wij vast besloten om de taak, begonnen in 1974, verder te zetten en onze Latijns-Amerikaanse vrienden en collega's steeds te steunen door deel te nemen aan hun opdracht om een eigen criminologie tot stand te

brengen, en door de internationale criminologische gemeenschap op de hoogte te brengen van de moeilijkheden die hierbij worden ondervonden, en van de namen van de martelaren die op deze weg vallen.

Denis SZABO

Voorzitter van de Internationale Vereniging voor Criminologie.

Directeur van het Internationaal Centrum voor Vergelijkende Criminologie.

José M. RICO

Gewoon Hoogleraar, School voor Criminologie, Universiteit van Montreal.

Montreal, mei 1981.

(vertaald uit het Frans)